

הוראת מחקר המבוסס על הפרקטיקה

מ. צלרמאיר

ביה"ס לתארים מתקדמים, מכללת לוינסקי לחינוך, תל אביב, ישראל

הוויכוח על חשיבותן של עדויות מחקריות לעבודתו של שהפרקטיקאי ועל חשיבותו של מחקר הציף את המושג של "מחקר המבוסס על פרקטיקה" שמשמש משקל שכנגד למושג "מחקר מבוסס מדעית". בתחום החינוך יש למחקר המבוסס על הפרקטיקה תמיכה מטעמים של הנוטים למחקר איכותי – פרשני, ובעיקר אלו העוסקים במחקר פעולה, התופסים עדויות כאינדיקציות או אפילו כאינטואיציות המושתתות על ידע תיאורטי וידע פרקטי כאחד. הם טוענים כי בתחומים העוסקים בבני אדם ובמערכות היחסים ביניהם, כמו תחום החינוך, מחקר שמושגת אך ורק על שכיחויות אינו יכול לתת ביטוי להקשר, ולא כל שכן למערכת המורכבת של תחושות רגשות, דמיון, מחשבות, אמונות, רעיונות והבנות שמאפיינת יחסים בין-אישיים. לפיכך, עדויות הנובעות ממחקר רנדומאלי מבוקר עלולות להיתפס על ידי אנשי החינוך כגזרות המונחתות עליהם מרשויות אשר יש להן כוונות לווסת את עבודתם, וכאשר ידרשו לפעול על פיהן, קרוב לוודאי שהם יגלו התנגדות לכך.

במחקר המבוסס על פרקטיקה, החוקר הוא העוסק (practitioner), הקשר עסוקו הוא שדה המחקר ומוקד המחקר הוא הפרקטיקה שלו. בתחום החינוך מחקר העוסק בפרקטיקה הוא לעתים קרובות מחקר פעולה. במחקר פעולה מורים בונים באופן שיטתי ושיתופי מערך של ראיות מתוך עבודתם על תקפותם או על אי תקפותם של ממצאים מחקריים לגבי ההקשרים האוטנטיים שבהם הם פועלים, תוך מתן קול לאינטואיציות ולהתנסויות האישיות העשירות שלהם. למרות שמחקר פעולה נתפס כהקשר חשוב לפיתוח פרופסיונאלי של מורים והוא נלמד בתכניות רבות לתואר שני ושלישי בחינוך, נכתב מעט מדי על הוראת מחקר פעולה במסגרות אקדמיות. בהרצאתי אציג בקצרה את הספרות הקיימת בנושא זה ואת הנחותיי העיקריות לגבי הוראה של מחקר פעולה, אסביר כיצד אני מלמדת מורים הלומדים במכללת לוינסקי לתואר שני בתכנית "הוראה ולמידה" לבנות מחקר איכותני שיטתי ושיתופי המבוסס על הפרקטיקה שלהם, אשר במהלכו הם דנים בממצאי מחקרים קודמים וגם בונים תיאוריה פרקטית משלהם לגביהם. אדון בקשיים ודילמות העולות בהוראה והערכה של מחקר כזה וגם אראה מה מורים לומדים ממנו.